

TİC 214

Gümrükte Dijital Uygulamalar (Markalı Ders)

Gümrük Kavramlarına Giriş

2025-2026 BAHAR DÖNEMİ

Giriş

Küreselleşme ile birlikte:

- Tedarik zincirleri çok uluslu hale gelmiştir.
- E-ticaret paket akışını artırmıştır.
- Malların sınır geçiş süresi ekonomik rekabet unsuru haline gelmiştir.

Bu durum, gümrük idarelerinin hız-güvenlik dengesini kurmasını zorunlu kılmıştır. Artık başarı, yalnızca kaçakçılığı önlemekle değil, aynı zamanda ticareti geciktirmemekle de ölçülmektedir.

Giriş

Gümrük idareleri, devletin ekonomik egemenliğini sınır kapılarında temsil eden temel kamu kurumlarıdır. **Uluslararası ticaretin düzenlenmesi, kontrol edilmesi ve vergilendirilmesi** görevini üstlenerek hem ekonomik düzenin hem de kamu güvenliğinin korunmasına katkı sağlarlar.

Küresel ticaret hacminin artması, serbest ticaret anlaşmalarının yaygınlaşması ve dijital ekonominin gelişmesi, gümrük idarelerinin rolünü daha karmaşık ve stratejik hale getirmiştir. Günümüzde gümrükler yalnızca kontrol eden değil, aynı zamanda ticareti kolaylaştıran kurumlardır.

Gümrük Tanımı

Gümrük; bir ülkenin ekonomik sınırlarından giren ve çıkan eşyanın kontrolü, vergilendirilmesi ve mevzuata uygunluğunun denetlenmesinden sorumlu kamu idaresidir.

Yani, **devletin mali, ekonomik ve güvenlik politikalarının** sınır noktalarında uygulanmasını sağlayan idari mekanizmadır.

Temel işlevleri:

- Vergi tahsilatı
- Kaçakçılıkla mücadele
- Ticaret politikası uygulama
- İstatistik üretme
- Sınır güvenliği sağlama

Gümrüğün Temel Amaçları

Gümrüklerin temel amacı devlet gelirlerini korumak ve ticaret düzenini sağlamaktır.

Gelir Sağlama: Devlet bütçesine katkı

Ekonomik Koruma: Yerli üreticiyi haksız rekabete karşı koruma.

Güvenlik: Yasadışı mal ve tehlikeli ürünlerin girişini engelleme.

Ticaretin Kolaylaştırılması: İşlem sürelerini kısaltma.

Gümrüğün Ekonomik Rolü

Gümrük vergileri yalnızca gelir elde etmek amacıyla değil, aynı zamanda ekonomik politika aracı olarak uygulanmaktadır.

Koruyucu tarife ve Anti-damping vergileri bu kapsamda yer almaktadır.

Koruyucu tarife: Yerli üreticiyi dış rekabete karşı korumak amacıyla uygulanan ithalat vergisidir.

Amaç:

- Yerli üretimi desteklemek
- İthal ürünün fiyatını artırmak
- İç piyasada rekabet dengesini sağlamak

Örnek: Türkiye’de üretilen çeliği korumak için ithal çeliğe %20 gümrük vergisi uygulanması. Bu durumda ithal ürün pahalır ve yerli üretici fiyat avantajı kazanır.

Anti-Damping Vergisi: Bir malın ihracatçı ülkenin iç piyasasındaki fiyatından daha düşük bir fiyatla başka ülkeye satılması durumunda uygulanan ek vergidir.

***Damping;** maliyet altı satış veya iç piyasa fiyatından düşük ihracat anlamına gelmektedir.

Amaç:

- Haksız fiyat rekabetini önlemek
- Yerli üreticiyi zarardan korumak

Örnek: Bir ürün ihracatçı ülkede 100 dolara satılırken Türkiye'ye 60 dolara ihraç ediliyorsa ve yerli üretici zarar görüyorsa anti-damping vergisi uygulanabilir.

Gümrüğün Güvenlik Rolü

Modern güvenlik yaklaşımı:

- Terör finansmanı ile mücadele
- Uyuşturucu ve silah kaçakçılığı önleme
- Sahte ürünlerin engellenmesi
- Biyogüvenlik (tarım ürünleri kontrolü)

Bu nedenle gümrükler artık sadece ekonomik değil, ulusal güvenlik kurumlarıdır.

Gümrük Rejimleri

Başlıca gümrük rejimleri:

- Serbest dolaşıma giriş
- Transit
- Antrepo
- Dahilde işleme
- Hariçte işleme

Her rejim, eşyanın hukuki statüsünü belirler.

*Gümrük hukukunda eşya; ekonomik değeri olan ve uluslararası ticarete konu olabilen taşınabilir mallardır.

Gümrük Rejimleri

Serbest Dolaşıma Giriş: Eşyanın ithalat vergileri ödenerek Türkiye’de serbestçe kullanılabilir hale gelmesidir.

- Gümrük vergileri tahsil edilir
- Eşya iç piyasaya girer
- Hukuki statü: “Serbest dolaşımda eşya”

Örnek:

Almanya’dan ithal edilen bir makinenin vergileri ödenerek fabrikanın kullanımına sunulması.

Gümrük Rejimleri

Transit: Eşyanın Türkiye gümrük bölgesine girmesine rağmen burada serbest dolaşıma sokulmadan başka bir ülkeye taşınmasıdır.

- Vergi tahsil edilmez
- Eşya gözetim altındadır
- Varış gümrüğüne kadar sorumluluk devam eder

Örnek:

Gürcistan'a gönderilecek bir ürünün Mersin Limanı'ndan girip Kapıkule'den çıkması.

Gümrük Rejimleri

Antrepo: Eşyanın gümrük vergileri ödenmeden belirli bir süre gümrük gözetiminde depolanmasıdır.

- Vergi ertelenir
- Eşya henüz serbest dolaşımda değildir
- Satış veya yeniden ihracat yapılabilir

Örnek:

Çin'den gelen elektronik ürünlerin vergisi ödenmeden antrepoda bekletilmesi.

Gümrük Rejimleri

Dahilde İşleme Rejimi (DİR): Vergi ödenmeden ithal edilen hammaddelerin Türkiye’de işlenip ihraç edilmesidir.

Amaç: İhracatı teşvik etmek

- Vergi muafiyeti veya teminat sistemi vardır
- Nihai ürün ihraç edilmelidir

Örnek:

Yurt dışından getirilen kumaşın Türkiye’de işlenip gömlek haline getirilerek Avrupa’ya satılması.

Gümrük Rejimleri

Hariçte İşleme Rejimi: Türkiye'den geçici olarak yurt dışına gönderilen eşyanın işlendikten sonra geri getirilmesidir.

- Vergi avantajı sağlanabilir
- Sadece katma değer üzerinden vergi uygulanabilir

Örnek:

Türkiye'de üretilen bir yarı mamulün Almanya'da kaplama işlemi görüp tekrar Türkiye'ye getirilmesi.

Gümrük Beyanı

Beyan, yükümlünün sorumluluğunu başlatır.

Elektronik beyan sistemi sayesinde:

- İnsan teması azalır
- İşlem süresi kısalır
- Veri analiz edilebilir hale gelir

Bu sistem dijital dönüşümün temelidir.

Gümrüğün Kaynakları

Bir gümrük idaresinin temel kaynakları şunlardır:

- İnsan kaynağı (gümrük memurları, denetçiler)
- Teknolojik altyapı (otomasyon sistemleri)
- Hukuki düzenlemeler
- Veri ve bilgi sistemleri

Dijitalleşme, özellikle bilgi ve teknoloji kaynağını stratejik hale getirmiştir.

Risk Analizi ve Seçicilik

Risk yönetimi, tüm işlemleri kontrol etmek yerine yüksek riskli işlemleri seçmeyi hedefler.

Temel prensip: “Az kontrol, doğru kontrol.”

Bu yaklaşım ticaretin hızını artırırken güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Hatlar:

Kırmızı Hat (Fiziki kontrol)

Sarı Hat (Belge kontrolü)

Yeşil Hat (Kontrol yok)

Gümrükte Dijitalleşme Kavramı

Dijitalleşme, süreçlerin elektronik ortamda yürütülmesi ve veri temelli karar alınmasıdır.

Gümrükte dijitalleşme; işlemlerin elektronik ortamda yürütülmesi, veri paylaşımının otomatikleştirilmesi ve risk analizinin yazılım sistemleri ile yapılmasıdır.

Bu dönüşüm:

- İşlem süresini azaltır
- İnsan hatasını düşürür
- Şeffaflığı artırır
- Yolsuzluk riskini azaltır

Geleneksel Gümrük Sistemi - Dijital Gümrük Sistemi

Geleneksel Sistem	Açıklama	Dijital Sistem	Açıklama
Kağıt belge	Beyanname ve ek belgeler fiziksel olarak sunulur. Evrak kaybı, arşivleme maliyeti ve işlem gecikmesi riski vardır.	Elektronik beyan	Beyannameler elektronik ortamda sisteme girilir. Belgeler dijital arşivlenir, veri anlık işlenir ve geriye dönük analiz yapılabilir.
Manuel kontrol	Memur belgeleri tek tek inceler. Kontrol memurun tecrübesine bağlıdır ve standartlık düşüktür.	Risk analiz yazılımı	Sistem önceden belirlenmiş risk kriterlerine göre işlemleri puanlar. Yüksek riskli işlemler otomatik seçilir.
İnsan teması yoğun	Firma temsilcisi ile memur arasında doğrudan temas vardır. Bu durum zaman kaybı ve şeffaflık sorunları yaratabilir.	Otomatik veri akışı	Kurumlar arası veri elektronik olarak paylaşılır. İnsan müdahalesi azalır, işlem objektifleşir.
Yavaş işlem	Evrak taşıma, fiziksel kontrol ve manuel süreçler zaman alır. Liman ve sınır kapılarında yoğunluk oluşabilir.	Hızlı işlem	Sistem ön değerlendirmeyi saniyeler içinde yapar. Düşük riskli işlemler hızla sonuçlandırılır.